

آب گرم اصفهان

تقریباً در ۷۲ کیلومتری اصفهان چهار چشمه آبگرم (آب معدنی) وجود دارد. آبگرم از شرق باآبادی زفره (۱) جنوب با ورتون (۲) مغرب با چاهریسه (۳) همسایه است. فاصله هر يك از سه روستای یادشده تا آبگرم حدود ۱۲ کیلومتر است. ابن رسته می نویسد :

.... دیگر در بیابانی است که فاصله آن تا روستای برزاوند ده فرسخ می باشد و آنچه از آب این چشمه جاری می شود بتدریج بصورت سنگ درمی آید و همین سنگ هر گاه سائیده و به پوست بدن مالیده شود برای بسیاری از دردها و جوش‌هایی که در صورت پوست بدن ظاهر می شود مفید و مؤثر است (۴)

شاردن سیاح معروف چنین یاد می کند:

من از اینگونه آبها اعم از گرم و سرد در گرجستان و عراق عجم و باختر (خراسان) و حوالی پارس و ۱۲ فرسنگی اصفهان دیده‌ام. در آبهای معدنی نزدیک اصفهان دو تکه عجیب بنظر می رسد نخست آنکه گلهای کان بقدری گیراست که اگر بر روی زبان بگذاریم به آن می چسبد و تقریباً آن را می سوزاند نکته دوم آنکه این چشمه‌های آب پراز مار است که تقریباً نمیتوان به آن نزدیک شد ...

شادروان حاج سید علی جناب در اصفهان چاپ ۱۳۴۲ قمری صفحه ۱۷۲ می نویسد : ... و رطون که در نزدیکی آن چشمه آبگرم واقع است و دارای سه حوض می باشد. یکی حوض کچلی دارای مواد کبریتی که جهت معالجه امراض جلدی در آن می روند و دیگر حوض تودرتو که در آن دو چشمه آب است یکی گرم و دیگری سرد و سیم (سوم) حوض مراد که جهت حاجت در آن غسل می کنند و در این آبها مواد آهنی زیاد می باشد و هم چنین در دره های اطراف آنجا مواد آهنی یافت می شود.

در جنب چشمه آبگرم که آب آن صد قدمی فرو می رود گل رخت شو می باشد که با آن رخت می شویند و از قومه و نائین و غیره این گل را می برند که هر يك من آنرا باده من گل خودشان مخلوط نموده کاشی میسازند....

توضیح : اصفهان بسال ۱۳۴۲ قمری برابر ۱۳۰۳ خورشیدی چاپ شده و در آن زمان در محل آبگرم سه حوض بوده : ۱ حوض کچلی ۲ حوض مراد ۳ حوض تودر تو
 قطعاً منظور از (حوض تو در تو) همان حوضی است که اهالی زفره و سایر دهات آن حدود (چهار حوض) گویند. این راهم میدانیم که (حوض امام رضا) در زمان تولیت مرحوم سید مجتبی آبگرمی زفره ای متوفی چهارشنبه ۲۲ اسفند ۱۳۱۸ (سوم صفر ۱۳۵۹) و بهمت آن شادروان کشف و ساخته شده بنا بر این حوض امام رضا بعد از ۱۳۰۳ خورشیدی (زمان تألیف اصفهان) و قبل از ۱۳۱۸ بوجود آمده : آب این حوض برنگ طبیعی و نسبت به سه حوض دیگر گرم تر است .

در راهنمای ایران نشریه جغرافیائی ستاد ارتش چاپ ۱۳۳۰ صفحه ۲۴ نوشته شده : آب معدنی آبگرم قریه زفره کوهپایه - سه حوض . آب مراد املاح گوگرد . حوض سفید - املاح قلیایی . حوض سیاه - قطران .
 اسم حوضها با آنچه مردم زفره و سایر دهات مجاور نام گذاشته اند کمی اختلاف دارد .

آب مراد = حوض امام رضا

حوض سفید = حوض امام رضا (چون رنگ آب این یک حوض طبیعی است) .

حوض سیاه = چهار حوض . همان حوضی که مرحوم جناب - تودر تو - می نامند . حوض کچلی را که نزدیک چهار حوض است بحساب نیاورده .
 فاضل محترم دکتر محمد جواد جنیدی در مجله طبعمومی سال ششم صفحه ۲۷۰ - ۲۷۴ می نویسد : در ۴۲ کیلومتری جاده اسفالتنه اصفهان - یزد دهکده سجزی یاسگری (بافتح « سین » و سکون « ج » با « گ ») واقع شده است . یک کیلومتر بالاتراز این قسمت از سمت چپ جاده خاکی منشعب میشود که پس از ۱۸ کیلومتر بدهکده ورتون (بافتح « و » و سکون « ر ») میرسد و در ۱۲ کیلومتری شمال شرقی ورتون به آب گرم منتهی میشود .

شلیمر چشمه ورتون (۵) رادر « ۸ » فرهنگی اصفهان در جاده یزد در ردیف چشمه های گوگردی نام برده است .

« ناکه دومرگان » در کتاب (زمین شناسی ایران) در زیر عنوان آبهای گوگردی از چشمه (وزون) (۶) در ۵۰ کیلومتری در جاده یزد یاد کرده است .

آقای دکتر رضا جراح برای تهیه و تدوین پایان نامه دکتری تحت عنوان (آبهای معدنی اطراف اصفهان) چشمه‌های گرم و رتون را بررسی کرده و آنها را در ردیف آبهای گوگردی طبقه بندی کرده است (دانشکده داروسازی - پایان نامه شماره ۳۱۷ سال تحصیلی ۲۶-۱۳۲۵)

« تحقیقات جناب دکتر محمد جواد جنیدی کامل است و مقدمه مقاله نقل شد ، »

باورهای عامیانه مردم زفره

طوقان ترک در این حدود جنگ میکرده و زخمی میشده شبها که جنگ تمطیل بوده در این آب استحمام و در نتیجه زخمهای بدنش بهبودی می یافته و برای روز بعد با بدن سالم مشغول جنگ و غروب همان روز مانند روز گذشته با بدن مجروح و رفته در آب و سلامتی خود را بازیافتن عاقبت در این جنگ کشته گردیده و در همانی مدفون گردیده . اکنون بر سر قبرش فاتحه ای خوانند و شمع روشن کنند .

اهالی زفره می گویند : شاه عباس بزرگ ۹۹۹ بنای عام المنفعه ساخته و یکی از آن بناها روی حوض های : مراد - ۴ حوض - کچلی است .

مرسوم مسافران چنین است که در حوض مراد که دارای پوشش سفلی است و ایوانچه هایی برای رخت کن موجود است برهنه می شوند و لنگو ته (اصفهان) : بستنی ها می بندند و در همان حوض می روند سپس به حوضهای : کچلی - چهار حوض - حوض امام رضا ، می روند و یک دور تمام شده دور دوم و سوم به ترتیب لول انجام و سپس لباس هارا پوشیده بیرون می آیند .

بیشتر مسافران در یکروز ۲ یا ۳ بار که هر باری ۳ دور است استحمام می کنند .

بعضی از مسافران به هر حوض که وارد شوند جرعه ای آب همان حوض می آشامند .

استناده از حوض هادر فاصله های معین ، مردانه - زنانه میشود .

آغاز و انجام نوبت مردانه - زنانه بوسیله متولی است .

بعضی از مسافران در حوض امام رضا به یاد امام هشتم و تقاضای طلبیدن

آنها بپوش - در حوض مراد ، مراد خود را می طلبند .

گاهگاهی لجن حوض کچلی روی عضوی از مسافر که در دنیا مرض پوستی

دارد دیده میشود ، در اصطلاح متولی آبگرم مسافرینی که به آن جا آمده اند -

زوار - نامیده می شوند .

در نزدیکی آبگرم گل سرشور (به گویش مردم زفره: گل سپو GESOBO = گل سفید) نیز هست، تا چند سال قبل آنرا کوبیده و با اندکی اشنان مخلوط نموده و با آن لباس های خود را تمیز می کردند، اکنون کسی از گل سرشور استفاده نمی کند.

کوه ها و صحرای آبگرم مرتع زمستانی گله های آبادی است. اداره سپاه بهداشت استان اصفهان حمام دوش هایی ساخته تا مسافری بجای رفتن در حوض ها از «دوش» استفاده نمایند.

فلاذر آبگرم بغیر از دو سه درخت بید، چند سکو برای استراحت مسافران - سه چهار اطاق و طویل گلی و چوبی. ساختمان روی حوض مراد و دیوار مخروطی و دو حوض دیگر - حمام های دوش اداره سپاه بهداشت، ساختمان روی قبر طوقان ترک، اثر دیگری نیست.

در دهستان کرون شهرستان نجف آباد روستائی به اسم (آبگرم) هست با آبگرم (= آب معدنی) مورد نظر بواسطه همانا بودن اشتباه نشود. در مجله وحید شماره ۷ دوره ۱۰ مسلسل ۱۰۶ مهر ۵۱ بقلم نگارنده درباره «آبگرم» مقاله ای بچاپ رسیده.

۱ - دهستان زفره: جمعیت ۴۹۶۴ نفر - مرد ۲۴۷۵ نفر، ۱۱۵۷ خانوار (سرشماری عمومی نفوس و مسکن آبانماه ۱۳۴۵ جلد ۲۴ شهرستان اصفهان)

۲ - ورتون که آنرا (ورطون) (ورتان) هم می نویسند.

۳ - چاهریسه دهی است از دهستان بالا شهرستان اردستان که در ۳۲۰۰۰ جنوب باختر اردستان و ۵ هزار گری شمال شوسه اردستان به اصفهان واقع شده - کوهستانی و معتدل است و ۱۷۱۹ تن سکنه دارد آبش از قنات محصولش غلات شغل اهالی زراعت و راهش مالروست (فرهنگ جغرافیایی ایران جلد ۱۰)

۴ - ترجمه بخشی از (الاعلاق النفسیه) با عنوان: اصفهان در سده سوم هجری از نظر ابن رسته از دکتر عبدالخلیل رفاهی. مجله دانشکده ادبیات و

علوم انسانی اصفهان شماره ۸ سال ۷ (۱۵۳۱ خورشیدی)

۵ - سگری به کسر حرف اول گفته میشود (رجائی)

۶ - بعضی (آبگرم ورتون) و گروهی (آبگرم زفره) می نامند (رجائی)

۷ - ازقرائن (وزون) نام کوه یا دره یا روستایا هر چه بوده که شلمیر یاد

کرده ولی این سطور آنرا نشینده ام (رجائی)